

Efektívnejšie využívanie Európskych štrukturálnych a investičných fondov 2021 – 2027 na zvyšovanie energetickej efektívnosti krajín V4

15 odporúčaní pre členské štáty a inštitúcie Európskej Únie

Európske štrukturálne a investičné fondy sú hlavným zdrojom financovania obnovy zanedbaných a energeticky neefektívnych budov vo všetkých krajinách V4. Súčasná úroveň investícií je však nedostatočná, tak z hľadiska počtu renovovaných budov ako aj ich výslednej kvality. K zlepšeniu by mohlo prispieť efektívnejšie nastavenie a rozdelenie fondov v nasledujúcom programovom období.

Budovy, ktoré predstavujú sektor s najväčším potenciálom úspor energie, sú kľúčovým prvkom k zlepšeniu energetickej bezpečnosti krajín V4 a ich potenciál by mal byť naplno využitý. Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov zároveň vedie k zlepšeniu zdravia a produktivity užívateľov, čistejšiemu vzduchu a napomáha adaptácii miest na zmeny klímy.

Nasledujúce obdobie politiky súdržnosti po roku 2020 by malo plne podporovať prechod k čistej a udržateľnej budúcnosti Európy. To je obzvlášť dôležité pre investície

v sektore budov, ktorý je zodpovedný za približne 40% konečnej spotreby energie a 36% celkových emisií CO₂ v EÚ. Európska komisia už viac krát zdôraznila význam energetickej efektívnosti a úlohu sektora budov pri dosahovaní energetických a klimatických cieľov Únie. Podpora vysoko energeticky efektívnych obnov budov, novostavieb s takmer nulovou potrebou energie a ďalších udržateľných opatrení by mala byť plne obsiahnutá v nasledujúcom období kohéznej politiky EÚ.

V tomto dokumente sú zhrnuté odporúčania pre oblasť podpory obnovy a výstavby budov v novom programovom období Európskych štrukturálnych a investičných fondov 2021 – 2027. Tie boli vypracované expertmi z projektového konzorcia „Buildings for Visegrad Future“ a skonzultované viacerými odborníkmi, využívajúc skúsenosti z reálneho života a multidisciplinárne technické znalosti. Týmto dokumentom chceme prispieť k prebiehajúcej príprave partnerských dohôd a operačných programov pre obdobia 2021 – 2027.

Odporúčania pre členské štáty

ROZDELENIE ROZPOČTOVÝCH PROSTRIEDKOV

/ 1

Dostatočná alokácia. Verejné orgány by sa mali zamerať na zabezpečenie dostatočných finančných prostriedkov z EŠIF, ktoré môžu efektívne generovať potrebné investície do obnovy a výstavby budov. Dosiahnutie cieľov Európskej únie v oblasti klímy a energetiky do roku 2030 si vyžaduje značné úsilie v sektore budov, čo by sa malo zohľadniť pri zostavovaní rozpočtu v nasledujúcom programovom období. Rozpočtové prostriedky a nastavenie financovania by preto mali byť prepojené s cieľmi EÚ a jednotlivých štátov v oblasti energetiky a klímy, a rovnako tak so stratégiami obnovy budov.

/ 2

Lepšie odrážať rozmanitosť rozvinutejších regiónov a ich potreby v jednotlivých investičných prioritách. Spôsob prideľovania finančných prostriedkov negatívne ovplyvňuje menšie obce v Bratislavskom kraji, ktoré sami o sebe nemožno kvalifikovať ako rozvinuté regióny. Systém prideľovania rovnako znevýhodňuje správcov verejných budov (napr. školy) v rozvinutejších regiónoch, ktorí majú rovnaké príjmy ako správcovia v menej rozvinutých regiónoch. Zároveň by mali byť vlastníci budov motivovaní k tomu, aby realizovali obnovu svojich budov a vykonávali ju s vyššou ambíciou/kvalitou, bez ohľadu na to, ako je ich región rozvinutý.

NASTAVENIE A PODMIENKY FINANČNEJ PODPORY

/ 3

Intenzita podpory. S výnimkou budov ústredných orgánov štátnej správy by intenzita podpory poskytovanej z EŠIF mala byť výrazne pod úroveň 90 – 100% oprávnených nákladov. Úroveň vo výške 30 – 70%, v závislosti od kvality a ambícií projektov obnovy, je zvyčajne dostatočná na to, aby umožnila obnovu a zároveň motivovala k zodpovednému prístupu a efektívnemu vynakladaniu prostriedkov. Rovnako tak umožňuje prístup súkromným investíciám, napr. vo forme EPC služieb alebo iných finančných nástrojov.

/ 4

Podporovať komplexný a kvalitný prístup. Okrem zvyšovania energetickej účinnosti budov je dôležité zvyšovať ich celkovú kvalitu. Oprávnené náklady projektu by preto mali zahŕňať aj opatrenia na zlepšenie kvality vnútorného prostredia alebo adaptácie budov na zmeny klímy.

/ 5

Poskytovať finančnú podporu, ktorá bude motivovať k ambicióznejšej výstavbe a obnove budov. Nastavenie podmienok programov a samotných výziev by malo motivovať majiteľov budov k tomu, aby zvyšovali energetickú efektívnosť, využívali adaptačné opatrenia na zmenu klímy, využívali udržateľné materiály a zabezpečovali kvalitu vnútorného prostredia.

/ 6

Preferovať kontinuálne dlhodobé výzvy so stabilnými podmienkami. Uponáhľaná príprava projektu, spravidla stanovená systémom výziev typu „Start-Stop“, zvyčajne vedie k menej kvalitnej obnove. Dlhodobá stabilita podmienok podpory pomáha budovať dôveru vlastníkov a dáva im možnosť plánovať obnovu podľa svojich vlastných možností a potrieb (finančné, časové, stavebné atď.).

/ 7

Umožniť jednoduchú kombinovateľnosť finančných nástrojov s nenávratnými finančnými príspevkami. Finančné nástroje privádzajú súkromné prostriedky do verejného priestoru, čím sa zefektívňuje vynakladanie verejných zdrojov, v tomto prípade EŠIF. Pre úspešnú integráciu finančných nástrojov musí nastavenie operačných programov umožniť rovnaký súbor oprávnených nákladov pre finančné nástroje ako pre NFP. Rovnako tak je potrebné harmonizovať proces podávania žiadostí pre finančné nástroje a nenávratné finančné prostriedky.

/ 8

Zabezpečiť, aby si rôzne programy navzájom nekonkurovali. Nové nastavenie EŠIF by sa malo vyhnúť situácii v Českej republike a v Slovenskej republike, kde fungujú v súčasnosti dve schémy podpory zamerané na podporu určitého typu obnovy alebo výstavby budov s rôznymi podmienkami. V novom programovom období by mal existovať jeden program podpory obnovy / novostavieb, alebo by sa mali podporovať rovnako vo všetkých programoch s rovnakými požiadavkami na energetickú hospodárnosť (a iné vlastnosti budov).

/ 9

Zabezpečiť dostatočnú technickú podporu. Je potrebné zriadiť sieť poradenských centier ako napríklad jednotné kontaktné miesta (pokiaľ možno na regionálnej úrovni), ktoré môžu pomôcť pri príprave obnovy alebo výstavby budov a ktoré by pomohli vlastníkovi budov vo fáze od prípravy projektu až po žiadosť o finančné prostriedky. Takáto technická podpora by mala fungovať v kombinácii s propagáciou energeticky efektívnych budov a podporných programov.

/ 10

Zvýšiť finančnú podporu na systematickú prípravu projektov. Príprava kvalitnej žiadosti o finančný príspevok si vyžaduje energetický audit, funkčný audit, štúdiu uskutočniteľnosti, časový plán obnovy atď. Náklady na prípravu takýchto dokumentov sú častokrát vyššie, než je maximálna povolená časť celkových oprávnených výdavkov určených na ich prípravu. Je potrebné vyčleniť dostatočné zdroje pre miestne orgány, ktoré nemajú kapacitu na prípravu kvalitných projektov.

INÉ ODPORÚČANIA

/ 11

Zjednodušiť požiadavky na verejné obstarávanie. Požiadavky verejného obstarávania na podporované projekty by nemali prekročiť minimálne legislatívne požiadavky stanovené v príslušnej smernici, a mali by umožňovať hodnotenie založené skôr na životnom cykle, ako iba na investičných nákladoch.

/ 12

Zvýšiť informovanosť o výhodách úspory energie, udržateľnosti a kvalite vnútorného prostredia. Financovanie by malo byť doplnené informačnou

Odporúčania pre inštitúcie Európskej Únie

kampaňou, ktorá vyzdvihne konkrétne príležitosti a výhody pre vlastníkov budov. Je tiež dôležité zapojiť miestne spoločenstvá do tvorby a vykonávania plánov, ktoré slúžia na zvýšenie informovanosti verejnosti o zmierňovaní a prispôsobovaní sa zmenám klímy.

/ 13

Upraviť hodnotenie úspešnosti programov. Je potrebné venovať pozornosť konečnému efektu projektov, nie úspešnosti čerpania prostriedkov. Je predpoklad zvýšeného tlaku na čerpanie prostriedkov v období pred rokom 2023 (z dôvodu pravidla N + 2) a preto je nutné zabezpečiť ich efektívne využívanie. Nižšia intenzita financovania znamená menej vynaložených peňazí, ale vyšší účinok celkovej investície.

/ 14

Sprístupniť pravidlá štátnej pomoci pre projekty energetickej efektívnosti. Revízia GBER by mala podstatne zjednodušiť skupinové výnimky, ktoré sa vzťahujú na projekty energetickej efektívnosti. Limit intenzity bez štátnej pomoci by sa mal zvýšiť na 50 % oprávnených nákladov pre všetky veľkosti podnikov, čím by sa zharmonizoval s požiadavkami verejného obstarávania.

/ 15

Podporiť členské štáty v znižovaní nadmerného administratívneho zaťaženia žiadateľov a príjemcov. Členské štáty často požadujú od žiadateľov/príjemcov zbytočné kroky, aby splnili všeobecné pravidlá fondov EÚ. Ak je to vhodné, v nariadení o EŠIF by sa malo

uviesť, aby sa nemali vyžadovať žiadne ďalšie požiadavky nad rámec požiadaviek EÚ a vnútroštátneho právneho rámca.

AUTOR

Richard Paksi, *Budovy pre budúcnosť*

V SPOLUPRÁCI S

Zsuzsanna Koritár, *Maďarský inštitút pre energetickú efektívnosť*

Tomáš Trubačík, *Šance pro budovy*

Michal Čejka, *Šance pro budovy*

Andrzej Rajkiewicz, *Národná agentúra pre úsporu energie*

Peter Robl, *Budovy pre budúcnosť*

Petr Holub, *Šance pro budovy*

GRAFICKÁ ÚPRAVA

Svetozár Šomšák, svetozarsomsak.sk

Publikované v Máji 2019

Tento dokument vychádza zo súhrnnej V4 štúdie publikovanej v Máji 2019. Jeho vypracovanie bolo uskutočnené vďaka podpore Medzinárodného vyšehradského fondu v projekte „More effective use of the 2021–2027 Cohesion Funds for energy security of the Visegrad“, ktorý realizovalo konzorcium pozostávajúce z organizácie Budovy pre budúcnosť (Slovenská republika), Šance pro budovy (Česká republika), Energiaklub v spolupráci s Maďarským inštitútom pre energetickú efektívnosť (Maďarsko) a Národnou agentúrou pre úsporu energie (Poľsko).

